

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра статистики, обліку та аудиту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи
Пантелеймонов А.В.

“ _____ ” _____ 2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

«Система національних рахунків»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

галузь знань _____ 0305 Економіка та підприємництво _____

спеціальність _____ 6.030501 Економічна теорія _____

освітня програма _____

спеціалізація _____

вид дисципліни _____ за вибором _____

факультет _____ економічний _____

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету

“22” червня 2018 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Лазебник Ю.О., доцент кафедри статистики, обліку та аудиту ХНУ імені В. Н. Каразіна, канд. екон. наук, доцент.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Програму схвалено на засіданні кафедри статистики, обліку та аудиту

Протокол від “21” червня 2018 року № 9

Завідувач кафедри статистики, обліку та аудиту

_____ (підпис)

(Соболєв В.М.)
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією економічного факультету

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “21” червня 2018 року № 9

Голова методичної комісії економічного факультету

_____ (підпис)

(Євтушенко В.А.)
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Система національних рахунків» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки **бакалавра**

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напрямку) 6.030501 Економічна теорія

спеціалізації

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. *Метою* викладання навчальної дисципліни є опанування найважливіших понять і категорій системи національних рахунків (СНР); принципів побудови рахунків і балансів; ознайомлення з основними напрямками їхнього аналізу.

1.2. Основними *завданнями* вивчення дисципліни є:

- надати загальне уявлення про статистичну методологію, засновану на національному рахівництві й прийняту в міжнародній практиці;
- ознайомити студентів з теоретичними основами, поняттями й категоріями національного рахівництва;
- охарактеризувати систему національних рахунків;
- розкрити напрямки застосування національного рахівництва в аналітичних цілях і в прогнозуванні економічного розвитку.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	-
Семестр	
6-й	-
Лекції	
30 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
15 год.	-

Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
75 год.	-
Індивідуальні завдання	
-	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких *результатів навчання*:

знання:

- усвідомлювати сутність основних категорій, класифікацій і концепцій системи макроекономічного рахівництва;
- ідентифікувати рівні секторальної класифікації;
- розуміти принципи побудови рахунків СНР для внутрішньої економіки та рахунків „іншого світу”;
- усвідомлювати сутність методик розрахунку основних макроекономічних показників;
- демонструвати розуміння сутності та принципів побудови моделі Леонтєва «Витрати-випуск»;

вміння:

- складати основні рахунки СНР;
- розраховувати основні макроекономічні показники;
- розраховувати балансуючі статті за основними рахунками СНР;
- оцінювати параметри внутрішньогалузевого споживання на основі моделі Леонтєва «Витрати-випуск»;
- аналізувати стан і тенденції розвитку економіки на основі даних СНР.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОГО РАХІВНИЦТВА

Тема 1. Поняття про систему національних рахунків

1. Об'єкт і предмет національного рахівництва.
2. Історія виникнення й розвитку систем національного рахівництва.
3. Етапи розвитку системи національних рахунків.
4. Процес розширеного відтворення й системи макроекономічного рахівництва.

Тема 2. Основні визначення та концепції у системі національних рахунків

1. Інституціональні одиниці.
2. Резидентство інституціональної одиниці.
3. Угрупування по інституціональних секторах.
4. Основні концепції систем макроекономічного рахівництва.

Тема 3. Загальні принципи побудови та основні рахунки системи національних рахунків

1. Схема національних рахунків.
2. Рахунок виробництва.
3. Рахунки доходів:
  - 3.1. Рахунок утворення доходів.
  - 3.2. Рахунок розподілу первинних доходів.
  - 3.3. Рахунок вторинного розподілу доходів.
  - 3.4. Рахунок перерозподілу доходу в натурі.
  - 3.5. Рахунки використання доходу.
4. Рахунки нагромадження.
  - 4.1. Рахунок капіталу.
  - 4.2. Фінансовий рахунок.

Тема 4. Система статистичних показників результатів функціонування економіки

1. Показники виробництва продуктів і послуг.
2. Показники утворення й розподілу доходів.
3. Показники нагромадження й кінцевого використання доходів.
4. Взаємозв'язок між основними показниками СНР.

Тема 5. Методи розрахунку валового внутрішнього продукту

1. Виробничий метод розрахунку ВВП
2. Розподільний метод розрахунку ВВП
3. Метод кінцевого використання
4. Індекс фізичного обсягу ВВП як індикатор розвитку економіки

Розділ 2. ОСНОВНІ БАЛАНСИ ЕКОНОМІКИ. МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ НА ОСНОВІ СНР

Тема 6. Визначення та класифікація активів у СНР. Загальна концепція національного багатства

1. Визначення та класифікація активів в СНР.
2. Основні принципи концепції національного багатства.
3. Міжнародний досвід існуючих підходів до виміру показників національного багатства.

Тема 7. Баланси активів і пасивів

1. Поняття й економічне значення балансу активів і пасивів.
2. Статистичний аналіз балансу активів і пасивів.
3. Особливості побудови балансу активів і пасивів в Україні

Тема 8. Баланс виробництва й розподілу продуктів і послуг.

1. Сутність методу "витрати – випуск" у викладі В.В. Леонтєва.
2. Таблиці "витрати – випуск" у СНР України.
3. Планування випуску на рівні галузей. Лінійні моделі економіки. Модель Леонтєва "витрати – випуск".

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретичні та методичні засади національного рахівництва												
Тема 1. Поняття про систему національних рахунків	12	2	1	-	-	9						
Тема 2. Основні визначення та концепції у СНР	15	4	2	-	-	9						
Тема 3. Загальні принципи побудови та основні рахунки системи національних рахунків	15	4	2	-	-	9						
Тема 4. Система статистичних показників результатів функціонування економіки	15	4	2	-	-	9						
Тема 5. Методи розрахунку валового внутрішнього продукту	15	4	2			9						
Разом за Розділом 1	72	18	9	-	-	45						
Розділ 2. Основні баланси економіки. Макроекономічний аналіз на основі СНР												
Тема 6. Визначення та класифікація активів у СНР. Загальна концепція нац. багатства	16	4	2	-	-	10						
Тема 7. Баланси активів і пасивів	16	4	2	-	-	10						
Тема 8. Баланс виробництва й розподілу продуктів і послуг	16	4	2			10						
Разом за Розділом 2	48	12	6	-	-	30						
Усього годин	120	30	15	-	-	75						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 2. Основні визначення та концепції у СНР	1
2	Тема 3. Загальні принципи побудови та основні рахунки системи національних рахунків	2
3	Тема 4. Система статистичних показників результатів функціонування економіки	2
4	Тема 5. Методи розрахунку валового внутрішнього продукту	2
5	Тема 6. Визначення та класифікація активів в СНР. Загальна концепція національного багатства	2
6	Тема 7. Баланси активів і пасивів	2
7	Тема 8. Баланс виробництва й розподілу продуктів і послуг	2
	Разом	15

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота студента включає: опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань і науково-дослідної роботи.

Зміст самостійної роботи студента над кожною темою дисципліни (опрацювання навчального матеріалу) визначається кількістю годин на підготовку до:

- 1-2 години на підготовку до кожної аудиторної лекції;
- 3-4 години на підготовку до кожного практичного заняття;
- 24-32 годин на підготовку до заліку (по 3-4 години на кожну тему).

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи (назва теми)	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття про систему національних рахунків	9
2	Тема 2. Основні визначення та концепції у системі національних рахунків	9
3	Тема 3. Загальні принципи побудови та основні рахунки системи національних рахунків	9
4	Тема 4. Система статистичних показників результатів функціонування економіки	9
5	Тема 5. Методи розрахунку валового внутрішнього продукту	9
6	Тема 6. Визначення та класифікація активів в СНР. Загальна концепція національного багатства	10
7	Тема 7. Баланси активів і пасивів	10
8	Тема 8. Баланс виробництва й розподілу продуктів і послуг	10
	Разом	75

7. Методи контролю

Оцінювання знань, вмінь та навичок студентів включає ті види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни “Система національних рахунків” передбачають лекційні, практичні заняття, самостійну роботу та виконання індивідуального розрахункового завдання.

Перевірка та оцінювання знань студентів проводиться в наступних формах:

- оцінювання роботи і знань студентів під час практичних занять;
- поточний контроль знань (тестування);
- складання проміжного контролю знань – написання контрольної роботи;
- складання заліку.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об’єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- відвідування занять;
- виконання індивідуального розрахункового завдання;
- складання проміжного контролю знань (тестування).

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних заняттях проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
- ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді практичних ситуацій, розв’язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні індивідуальних завдань, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
- оволодіння методами економіко-статистичної обробки даних з використанням комп’ютерних технологій;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінювання знань студента під час виконання завдань для самостійної роботи проводиться за чотирирівневою шкалою.

Оцінка «відмінно» ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді до всіх зазначених критеріїв. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку.

При оцінюванні практичних занять увага приділяється також їх якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Поточний контроль рівня знань (тестування) передбачає виявлення опанування студентом лекційного матеріалу та вміння застосування його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді тестування. При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

Проміжний контроль знань проводиться у формі письмової контрольної роботи. Може містити теоретичні питання, тестові завдання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, завдання, що спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

8. Схема нарахування балів

Структура засобів контролю та розподіл балів із дисципліни “Система національних рахунків” наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Структура засобів контролю з навчальної дисципліни

Назви розділів і тем		Види та засоби контролю	Розподіл балів
Розділ 1. Теоретичні та методичні засади національного рахівництва	Тема 1. Поняття про систему національних рахунків	<i>Тестування</i>	2
	Тема 2. Основні визначення та концепції у системі національних рахунків	<i>Тестування</i>	2
	Тема 3. Загальні принципи побудови та основні рахунки СНР	<i>Тестування</i>	4
	Тема 4. Система статистичних показників результатів функціонування економіки	<i>Тестування</i>	4
	Тема 5. Методи розрахунку валового внутрішнього продукту	<i>Тестування</i>	4
	Разом		16
Розділ 2. Основні баланси економіки	Тема 6. Визначення та класифікація активів в СНР. Загальна концепція національного багатства	<i>Тестування</i>	4
	Тема 7. Баланси активів і пасивів	<i>Тестування</i>	4
	Тема 9. Баланс виробництва й розподілу продуктів і послуг	<i>Тестування</i>	6
	Разом		14
	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	<i>Тестування, задачі</i>	30
	Підсумковий контроль знань	залік	40
	Разом за семестр		100

Узагальнена схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Залікова робота	Сума
Поточне тестування				Розділ 2								
Розділ 1				Розділ 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8					
2	2	4	4	4	4	4	6	30	-	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Поточний тестовий контроль проводиться два рази на семестр (в рамках вивчення Розділів). Загальна тривалість тестів за Розділами – по 1,5 години. Поточні тестування складаються з 16 і 14 тестів відповідно. Одна правильна відповідь на кожен з тестів дорівнює 1 балу. Тестове завдання містить запитання одиничного і множинного вибору різного рівня складності.

Тести можуть бути застосовані як з метою контролю, так і для закріплення теоретичних знань і практичних навичок.

Тести для проміжного контролю (контрольної роботи) обираються із загального переліку тестів за відповідними темами. Завдання також містять теоретичне питання і практичну задачу.

Підсумковий контроль за курсом - у формі заліку.

До складання заліку допускають студентів, що мають задовільну кількість балів із складених тестів з основних навчальних елементів, написання та захисту індивідуального розрахункового завдання та інших завдань, передбачених програмою дисципліни.

Залік здійснюється за заліковими завданнями, які містять три питання (два теоретичних питання і одне практичне завдання) і тести. Вони дають можливість здійснити оцінювання знань студента за дисципліною “Система національних рахунків”. Залікове завдання оцінюється за дворівневою системою.

Критерії оцінок залікового завдання:

Оцінювання знань студента проводиться за дворівневою шкалою (відмінно, добре, задовільно – зараховано, незадовільно – не зараховано):

1. Для отримання оцінки 5 (відмінно) студент повинен:

- укластися у встановлений строк підготовки відповіді;
- викласти теоретичний матеріал чітко, коротко, зв'язно й обґрунтовано;
- навести вірне рішення задачі та тестів.

2. Для одержання оцінки 4 (добре) студент повинен:

- укластися у встановлений строк підготовки відповіді;
- викласти теоретичний матеріал обґрунтовано й зв'язно;
- навести вірне рішення задачі;
- можливі помилки при відповіді на тести.

3. Для отримання оцінки 3 (задовільно) студент повинен:

- викладати теоретичний матеріал у доступній для розуміння формі;
- можливі помилки при розв'язанні задачі та тестів.

4. Оцінку 2 (незадовільно) отримують студенти, відповіді яких можуть бути оцінені нижче вимог, сформульованих у попередньому пункті.

Кожний пункт залікового завдання оцінюється окремо. Загальна оцінка дорівнює середній арифметичній із суми оцінок кожного завдання. Якщо одна з оцінок «незадовільно», то загальна оцінка не може бути вищою за «задовільно».

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Система національних рахунків» визначається як загальна оцінка, яка враховує оцінки з кожного виду контролю (оцінки проміжного контролю за роботу протягом семестру та оцінка за результатами підсумкового заліку).

У відповідності до набраних студентом балів оцінка знання матеріалу проводиться за дворівневою системою згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно	зараховано
80-89	добре	
70-79		
60-69	задовільно	
50-59		
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Економічна статистика : навч. посібник / В. М. Соболев, Т. Г. Чала, О. С. Корепанов та ін. ; за ред. В. М. Соболева. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 388 с.
2. Економічна статистика : підручник : у 2 ч. Ч. 1. Макроекономічна статистика / І. Г. Манцуров, А. М. Єріна, О. К. Мазуренко та ін. ; за наук. ред. чл.-кор. НАНУ І. Г. Манцура. – К. : КНЕУ, 2013. – 325 с.
3. Система национальных счетов, 2008 [Електронний ресурс]. – Нью-Йорк, 2012. – Режим доступу : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008Russian.pdf>.
4. System of National Accounts, 2008 (2008 SNA) [Electronic resource] / European Communities, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank, 2009. – Way of access : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>.

Допоміжна література

1. Єріна А. М. Статистика : підручник / А. М. Єріна, З. О. Пальян. – К. : КНЕУ, 2010. – 351 с.
2. Словник основних термінів і показників національного рахівництва // Інформаційний бюлетень Мін-ва статистики України. – 1995. – №1(5). – с. 27-31.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Лазебник Ю.О. Методичні вказівки до вивчення курсу “Система національних рахунків” / Ю.О. Лазебник, Т.Г. Чала. – Х.: Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2017. – 68 с.
2. Квартальні розрахунки валового внутрішнього продукту України за 2012–2016 роки: Статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України, 2017. – 108 с.
3. Методологічні положення оновленої версії системи національних рахунків 2008 року [Електронний ресурс]. – Київ. – 2013. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Нормативно-правова база [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України; Урядовий портал. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/npd/list>.
5. Нормативно-правові акти [Електронний ресурс] // Урядовий портал. Єдиний веб-портал виконавчої влади України. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=32854.
6. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України; за ред. О. Г. Осауленка // Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

7. Economicus.ru – экономический портал. Галерея экономистов [Электронный ресурс] / А. Абрамков, Е. Лукьяненко, О. Куликова и др.; сост. и ред. А. Скоробогатов, А. Дмитриев, М. Сторчевой. – Режим доступа: http://gallery.economicus.ru/cgi-ise/gallery/g_homen.pl.

8. Загальноакадемічний портал наукової періодики. Національна академія наук України [Електронний ресурс] / Л. Костенко, Є. Копанєва // Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/NTI/search.html>.